

ROADMAP TO
SUSTAINABLE
LIVING

ZBIRKA NAJBOLJŠIH PRAKS

Projekt — 2025-1-IS01-KA220-ADU-000354120
Naslov projekta — Načrt za trajnostno življenje

Sofinancira
Evropska unija

HÁSKÓLAFÉLAG
SÚDURLANDS

INŠTITUT
SREDIŠČE
ZAGOVORNIŠTVA

Ožedajski Pokret

Partnerji projekta

Háskólafélag Suðurlands, Islandija

Univerzitetni center južne Islandije (Háskólafélag Suðurlands) s sedežem v Selfossu na Islandiji je prevzel pobudo za izboljšanje kakovosti življenja na jugu države, tako da v sodelovanju z lokalno skupnostjo skrbi za izobraževanje, raziskave in inovacije v tej regiji.

Inštitut Središče zagovorništva, Slovenija

Inštitut Središče zagovorništva (ISZ) s sedežem v Ljubljani, deluje na nacionalni ravni s poudarkom na internacionalizaciji. Glavna naloge zavoda povzemajo raziskovanje, inovativnost in izobraževanje na področju človekovih pravic ter, spodbujanje odgovornega uresničevanja le-teh tako do sočloveka kot tudi okolja.

Džedajski Pokret

Džedajski pokret, Srbija

Jedi Movement (Džedajski pokret) je srbska nevladna organizacija, ki spodbuja skupnosti, da k trajnostnemu razvoju, ohranjanju okolja in izboljšanju kakovosti življenja. Spodbujajo ustvarjalno izražanje, zdrav življenjski slog in ukrepe, ki oblikujejo mesta in vasi.

Ta publikacija je rezultat skupnih raziskovalnih in razvojnih prizadevanj projektnih partnerjev.

Objavljeno leta 2026

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

Vsebina

Uvod	4
Splošno ločevanje odpadkov	5
Saman gegn sóun: Recikliranje elektronskih odpadkov	7
Zmanjšanje količine plastike in ločevanje odpadkov	9
Skupnostni hladilnik	11
Preoblikovanje odpadkov v vrednostne izdelke	13
Ponovna uporaba lesnih odpadkov	15
Čebelam prijazna saditev in sajenje	17
Brez odpadkov in nakupovanje v večjih količinah	19
Mali proizvajalci	21
Skupni mestni vrt	23
Posadi svojo senco	25
Povežite se s skupino Clean Roma	27
Viri	29

UVOD

Ta publikacija predstavlja zbirko najboljših praks. Je del projekta Roadmap to Sustainable Living (RSL), Erasmus+ za izobraževanje odraslih, ki odrasle podpira pri sprejemanju odločitev praktičnih, vsakodnevni ukrepov, ki stremijo k trajnostnemu življenjskemu slogu. Projekt je financiran s strani Evropske unije v okviru programa Erasmus+ (številka projekta: 2025-1-IS01-KA220-ADU-000354120).

Ta publikacija predstavlja **12 primerov dobrih praks trajnostnega življenja iz Islandije, Slovenije in Srbije**. Služi lahko kot samostojen dokument ali kot priloga k publikaciji *Pot do trajnostnih ukrepov*.

Izbrane prakse obravnavajo ključna področja vsakodnevne trajnosti, kot so prevoz, ravnanje z odpadki, poraba hrane in nastajanje živilskih odpadkov, nakupovanje, oblačila in hitra moda, onesnaževanje s plastiko, poraba vode, razmerje med uvoženimi in lokalno pridelanimi izdelki ter ogljični odtis. Hkrati ponujajo praktičen navdih za bolj odgovoren in trajnosten življenjski slog.

Publikacija je namenjena širši javnosti, vključno z odraslimi in mladimi odraslimi, osebami z raznolikim ozadjem, družinam, nevladnim organizacijam ter drugim skupinam različnih skupnosti.

»» SPLOŠNO LOČEVANJE ODPADKOV ««

Sistem ločevanja odpadkov ISLANDIJA

Splošni sistem razvrščanja odpadkov omogoča enostavno, pregledno in dostopno ločevanje odpadkov v gospodinjstvih. Z jasnimi smernicami za ločevanje živilske embalaže, papirja, plastike, kovin, stekla in mešanih komunalnih odpadkov spodbuja pravilno ravnanje z odpadki ter prispeva k višji stopnji recikliranja po vsej Islandiji.

»» OPIS PROBLEMA

Neppravilno ločevanje odpadkov vodi v onesnaženje reciklabilnih materialov, povečuje količino nepotrebnih odpadkov ter prispeva k višjim emisijam. Številni odrasli, med njimi tudi novi prebivalci Islandije (priseljenci), sistem recikliranja dojemajo kot nepregleden in težko razumljiv.

»» OPIS PRAKSE/REŠITVE

- **Jasna navodila:** Prebivalci prejmejo preprosta, pogosto vizualno podprta navodila (tudi na spletu), ki jasno prikazujejo, kateri odpadki sodijo v posamezne zabojnike.
- **Dostopni in označeni zabojniki:** V gospodinjstvih ali skupnih prostorih so zabojniki za različne vrste odpadkov jasno označeni z barvami ali nalepkami, kar olajša pravilno ločevanje.
- **Vsakodnevno ločevanje odpadkov doma:** Ostanki hrane, papir in karton, čista plastika, kovine (pločevinke) ter steklo se odlagajo v ustrezne zabojnike. Le preostanek, ki ga ni mogoče reciklirati, sodi med mešane odpadke.
- **Organizirano ločeno zbiranje:** Podjetja za ravnanje z odpadki zbirajo posamezne vrste odpadkov po določenem urniku ter jih usmerjajo v nadaljnjo predelavo ali recikliranje.
- **Recikliranje in obdelava:** Biološki odpadki se kompostirajo ali predelajo v bioplin, papir se reciklira, plastika se sortira in ponovno predela, kovine in steklo pa se talijo in uporabijo za nove izdelke. Mešani odpadki se energetsko izrabijo ali odložijo na odlagališču.
- **Povratne informacije za boljše rezultate:** Občine spremljajo stopnje recikliranja, opozarjajo drug druge na pogoste napake ter redno posodablajo smernice in priročnike.
- **Trajnostne navade za prihodnost:** Z rednim obveščanjem, vključevanjem šol ter večjezičnimi informacijami za nove priseljence postane ločevanje odpadkov naraven del vsakdanjega življenja.

»»» KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

- Preprosto ločevanje za vsako gospodinjstvo: jasne in pregledne vizualne predstavitve omogočajo ločevanje brez zapletov.
- Barvne oznake, slike in enostavna pravila pomagajo, da je pravilno razvrščanje odpadkov hitro razumljivo in enostavno za vsakogar.

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

- Višja kakovost recikliranih materialov
- Manj nepravilno odloženih odpadkov v zabojnikih za recikliranje
- Boljše razumevanje trajnostnega ravnanja z odpadki med prebivalci
- Zmanjšanje količine odpadkov na odlagališčih

»»» KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

Isti model je mogoče uporabiti tudi v raznolikih skupnostih, pri čemer se pravila po potrebi prilagodijo lokalnim posebnostim in potrebam okolja.

»»» SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

[🔗 Spletna stran platforme Samangegnsoun](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Ločujte vse vsakodnevne gospodinjske odpadke.
- ✓ V kuhinji imejte manjši koš za organske (živalske) odpadke.
- ✓ Zabojnike doma jasno označite, da bodo razumljivi vsem družinskim članom.
- ✓ Vsaj enkrat letno preverite in osvežite znanje o pravilih ločevanja v vaši skupnosti.

SKUPAJ PROTI ODPADKOM (SAMAN GEGN SÓUN)

Odgovorno recikliranje elektronskih odpadkov ISLANDIJA

Iniciativa Skupaj proti odpadkom nudi jasna navodila za pravilno zavrženje in recikliranje elektronskih naprav na Islandiji. Spodbuja posameznike, da telefone, polnilnike, baterije, manjše naprave in kable odnesejo na ustrezna zbirna mesta. S tem preprečujejo onesnaževanje, omogočajo ponovno uporabo dragocenih surovin ter zmanjšujejo količino odpadkov na odlagališčih.

»»» OPIS PROBLEMA

Elektronske naprave so pogosto odložene med gospodinjske odpadke, kar povzroča onesnaževanje ter izgubo dragocenih materialov, kot so kovine in redke zemeljske kovine, ki bi jih bilo mogoče ponovno pridobiti. Številni odrasli ne vedo, kje in na kakšen način pravilno oddati elektronske odpadke v recikliranje.

»»» OPIS PRAKSE/REŠITVE

Odrasle se spodbuja, da v gospodinjstvu prepoznajo elektronske odpadke – telefone, polnilnike, manjše naprave in baterije – ter preverijo preprosta navodila o tem, kaj je mogoče popraviti, kaj vsebuje nevarne sestavne dele in kam odpadke pravilno oddati (npr. [Samangegnsoun Raftaeki](#)).

“NAJPREJ POPRAVITI”

Pristop temelji na načelu »najprej popraviti«: če je napravo mogoče popraviti, se jo donese na servis popravila; če to ni mogoče, se jo odda na pooblaščen zbirno mesto, kot so občinski reciklažni centri ali namenski zabojniki za elektronske odpadke, kjer so na voljo.

Na zbirnih mestih se naprave razvrstijo (baterije, kabli, aparati, zasloni) in posredujejo certificiranim reciklatorjem. Ti ponovno pridobijo dragocene surovine, kot sta baker in aluminij, nevarne snovi pa varno odstranijo. Takšen postopek zmanjšuje onesnaževanje ter podaljšuje življenjsko dobo materialov.

SKUPAJ PROTI ODPADKOM (SAMAN GEGN SÓUN)

KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

- Preprosta in dostopna navodila: vizualno jasna in lahko razumljiva za vsakogar.
- Spodbuja sodelovanje skupnosti: krepi skupno odgovornost in aktivno vključevanje prebivalcev.

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

- Manj elektronskih odpadkov v gospodinjstvih zabojnikih.
- Večja stopnja recikliranja elektronskih naprav.
- Ponovna pridobitev dragocenih kovin in komponent iz rabljenih materialov.
- Večja ozaveščenost o možnostih popravila in varnega odlaganja.

KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

Vsaka skupnost lahko uvede tovrstno prakso z:

- jasnimi, večjezičnimi navodili, ki so razumljiva tudi priseljencem,
- sodelovanjem z reciklažnimi centri,
- kampanjami za ozaveščanje javnosti.

SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

[Tehnologija Samangegnsoun](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Staro elektroniko oddajte na uradnih zbirnih mestih.
- ✓ Naprave popravite, kadar je to mogoče.
- ✓ Baterij in elektronskih naprav nikoli ne odlagajte v gospodinjstve zabojnike za odpadke.

ZMANJŠANJE KOLIČINE PLASTIKE IN LOČEVANJE ODPADKOV

Ozaveščanje o plastiki in ločevanje odpadkov

ISLANDIJA

Pobuda pomaga ljudem zmanjšati uporabo plastike in jo pravilno ločevati ob zavržku. Ponuja jasna navodila, katere vrste plastike je mogoče reciklirati, katere ne, ter kako v vsakdanjem življenju zmanjšati nepotrebno plastiko.

»»» OPIS PROBLEMA

Plastični odpadki predstavljajo enega največjih tokov odpadkov na Islandiji. Številni odrasli ne poznajo pravilnega ločevanja plastike ali načinov za zmanjšanje njene uporabe v vsakdanjem življenju.

»»» OPIS PRAKSE/REŠITVE

Ta praksa uporablja jasna vizualna navodila – plakate, nalepke in preproste primere – za prikaz, katera plastika je reciklabilna in katera ne, kar gospodinjstvom pomaga pravilno ločevati odpadke in preprečevati onesnaževanje. Spodbuja tudi načelo »najprej zmanjšaj«: uporaba večkratnih vrečk in plastenk, izbira izdelkov z manj embalaže, nakup v večjih količinah brez embalaže ali uporaba lastnih posod in steklenic za večkratno uporabo pri prevzemu hrane.

Pomembno je, da se plastična embalaža pred odlaganjem v zabojnik izprazni, izpere, posuši in splošči, da ostanejo reciklirani tokovi čisti. Čista plastika se nato zbira ločeno, razvrsti po vrstah in reciklira v nove materiale ter izdelke.

ZMANJŠANJE KOLIČINE PLASTIKE IN LOČEVANJE ODPADKOV

KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

- Enostavna vizualna predstavitev
- Večjezični materiali
- Uporabni praktični nasveti
- Močna in prepoznavna blagovna znamka

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

- Večje recikliranje čiste plastike
- Manj onesnaženja recikliranih tokov
- Zmanjšana uporaba plastike v gospodinjstvih
- Boljša ozaveščenost o trajnostnih izbirah

KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

Enostavno je lahko sprejeta kjerkoli saj vsebuje jasna pravila in vizualna navodila.

SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

[Saman gegn sóun Plastics](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Izbirajte izdelke za večkratno uporabo namesto enkratnih.
- ✓ Plastiko pravilno izperite in razvrstite.
- ✓ Izogibajte se prekomerno pakiranim izdelkom.

Sistem za uporabo odvečne hrane

ISLANDIJA

Skupnostni hladilnik omogoča, da ljudje vanj odložijo neodprte in varne živilske izdelke, ki jih lahko drugi brezplačno vzamejo. Takšna praksa zmanjšuje količino živilskih odpadkov, podpira gospodinjstva z nižjimi dohodki in krepi vezi znotraj skupnosti.

OPIS PROBLEMA

Mnoga gospodinjstva zavržejo užitno hrano zaradi prekomernega nakupovanja ali slabega načrtovanja. Hkrati so cene hrane na Islandiji med najvišjimi v Evropi, kar omejuje dostop do sveže hrane za nekatere skupine prebivalcev.

OPIS PRAKSE/REŠITVE

Skupnostni hladilnik na nadzorovanem javnem mestu, kot je skupnostni center ali knjižnica, omogoča ljudem, da delijo varno in užitno hrano namesto, da jo zavržejo. Posamezniki vanj prinesejo odvečno, a še vedno užitno hrano, dodatne porcije, neodprte izdelke znotraj roka uporabe in sveže proizvode, ob upoštevanju osnovnih varnostnih pravil (brez surovega mesa ali rib, izdelkov s poteklim rokom ali že doma pripravljenih jedi).

Prostovoljci ali osebje redno preverjajo hladilnik, ga čistijo in odstranjujejo stare ali pokvarjene izdelke. Hrano lahko brezplačno vzame vsakdo, brez registracije, s čimer se podpira družine, priseljence, starejše ljudi in vse, ki želijo zmanjšati odpadke. Hladilnik prav tako širi ozaveščenost z enostavnimi nasveti o načrtovanju obrokov, pravilnem shranjevanju hrane in razumevanju oznak roka uporabe.

KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

- Jasna higienska navodila
- Redno vzdrževanje hladilnika
- Močna vključenost skupnosti
- Promocija prek družbenih medijev in lokalnih skupin

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

- Opazno zmanjšanje lokalnih živilskih odpadkov
- Veliko število obrokov, ki se tedensko delijo na aktivnih lokacijah
- Večja ozaveščenost o odpadkih hrane in trajnostni porabi
- Okrepljena mreža skupnostne podpore

KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

- Primerno za podjetja ali gospodinjstva.
- Deluje tako v mestnih kot na podeželskih območjih.
- Lahko se kombinira z delavnicami o načrtovanju obrokov in zmanjševanju količine zavržene hrane.

SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

[Spletna stran platforme Samangegnsoun](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Čiste in označene ostanke hrane odložite v skupni hladilnik.
- ✓ Uporabite hladilnik namesto, da hrano zavržete.
- ✓ Pred novimi nakupi kuhajte s tem, kar že imate.
- ✓ Delite informacije o hladilniku v svoji soseski.
- ✓ Uredite svoj hladilnik, da preprečite nastajanje odpadkov.

»»» PREOBLIKOVANJE ODPADKOV V VREDNOSTNE IZDELKE «««

Preoblikovanje odpadkov v vrednostne izdelke SLOVENIJA

Ljubljansko komunalno podjetje Snaga upravlja Center ponovne uporabe, kamor lahko prebivalci prinesejo nezaželeno, a še uporabne gospodinjske predmete, kot so pohištvo, elektronika, knjige in igrače. Zaposleni, med katerimi je veliko ljudi iz ranljivih skupin, predmete popravijo ali obnovijo ter jih prodajajo po dostopnih cenah.

»»» OPIS PROBLEMA

Rešitev zmanjšuje prekomerno porabo in odpadke, saj spodbuja ponovno uporabo gospodinjskih predmetov, ki bi sicer končali kot odpadki. Kljub visoki stopnji recikliranja v Sloveniji se še vedno veliko izdelkov, ki imajo še vedno vrednost, zavrže, kar pomeni izgubo virov, porabe energije in povečanje emisij CO₂.

»»» OPIS PRAKSE/REŠITVE

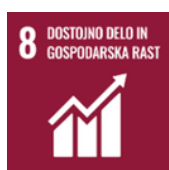
Prebivalci darujejo uporabne predmete (pohištvo, elektroniko, oblačila) Centru za drugo življenje, ki ga upravlja občinsko podjetje Snaga. Osebje, pogosto v sodelovanju s socialnimi podjetji in delavci iz ranljivih skupin, predmete pregleda, očisti in popravi. Obnovljeni izdelki se prodajo po dostopnih cenah v trgovini za ponovno uporabo ali podarijo dobrodelnim organizacijam. Nepopravljivi predmeti se ustrezno reciklirajo, kar zagotavlja minimalno količino odpadkov.

Glavni akterji:

- Snaga – upravlja poslovanje in logistiko
- Socialna podjetja / nevladne organizacije – skrbijo za popravila in usposabljanje
- Lokalni prebivalci in podjetja – darujejo predmete
- Stranke in dobrodelne organizacije – kupujejo ali prejemajo obnovljene izdelke

PREOBLIKOVANJE ODPADKOV V VREDNOSTNE IZDELKE

KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

- Spodbujanje kulture ponovne uporabe
- Vključevanje skupnosti
- Sodelovanje med akterji
- Preprost sistem oddaje in dostopne cene
- Usposabljanje ranljivih posameznikov
- Skupnostni vpliv

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

Center zmanjšuje količino odpadkov, podaljšuje življenjsko dobo gospodinjskih predmetov in ustvarja družbene koristi. Vsako leto preusmeri na stotine ton blaga iz odlagališč, hkrati ustvarja delovna mesta in usposabljanja za ranljive skupine ter vključuje tisoče prebivalcev prek donacij, nakupov in delavnic. S prenovo in ponovno prodajo predmetov center varčuje z viri in zmanjšuje emisije CO₂. Vpliv se meri s številom prejetih, popravljenih, prodanih ali podarjenih predmetov – vsak dan se obdela več kot 100 predmetov.

KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

Na lokalni ravni bi center lahko vključil šole z delavnicami ali popravljalnimi kavarnami in vključil mlade v trajnostne prakse. Na nacionalni ravni bi se lahko razširil na podeželje z uporabo tržnic, knjižnic ali drugih skupnih prostorov za zbiranje, pri čemer bi se model prilagodil delovanju z manj viri. Pri prenosu prakse v druge države je treba upoštevati tudi kulturne razlike.

SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

[Center ponovne uporabe](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Temeljito očistite svoj dom in identificirajte predmete, ki jih lahko ponovno uporabite ali podarite.
- ✓ Poiščite lokalne centre za ponovno uporabo ali dobrodelne trgovine.
- ✓ Naučite se osnovnih veščin popraviljanja, da podaljšate življenjsko dobo predmetov.
- ✓ Prednost dajte nakupu rabljenih predmetov.
- ✓ Vključite se v skupnostne pobude ali spodbudite druge, da sledijo enakim trajnostnim praksam.

PONOVNA UPORABA LESNIH ODPADKOV

Ponovna uporaba lesnih odpadkov SLOVENIJA

Ponovna uporaba in predelava lesnih odpadkov, kot so stare palete, tramovi ali pohištvo, je mogoče predelati v uporabne izdelke – na primer klopi, korita za rastline ali drva za kurjenje – namesto, da bi jih zavržli. Tak pristop zmanjšuje količino odpadkov, varčuje z viri in zmanjšuje emisije CO₂, hkrati pa spodbuja krožni in trajnostni način življenja, tudi na podeželju.

➤➤➤ OPIS PROBLEMA

Rešitev zmanjšuje prekomerno porabo tako, da zavrženemu lesu podari novo življenje. S tem zmanjšuje pritisk na gozdove, zmanjšuje emisije in preoblikuje odpadke v trajnostni lokalni vir.

➤➤➤ OPIS PRAKSE/REŠITVE

- Zberite les iz virov, kot so leseni odrezki, staro pohištvo, palete ali odpadni les.
- Razvrstite ga po vrsti in stanju – čiste trdne deske, pobarvan/obdelan les, gnili les, majhne veje, palete in kovine – saj obdelan les zahteva posebno ravnanje, čisti les pa je najboljši za recikliranje ali uporabo v notranjih prostorih.
- Opremite se z rokavicami, zaščito za oči in osnovnim tesarskim orodjem.
- Odstranite žeblice ali vijake, obrusite robove, razrežite na ustrezno velikost in posušite moker les.
- Ocenite vsak kos za ponovno uporabo, recikliranje (klopi, police, lončki za rastline), popravilo/obnovo ali manjše gradnje, glede na velikost, stanje in onesnaženost.
- Les obdelajte z rezanjem, spajanjem, brušenjem in okolju prijazno končno obdelavo, pri čemer poskrbite za strukturno varnost. Končne izdelke uporabite sami, prodajte ali podarite, da njihova vrednost kroži na lokalni ravni.
- Ko predmeti dosežejo konec življenjske dobe, odstranite dele, ki so še uporabni, ostanke lesa zdrobite ali obdelan les reciklirajte in delite to prakso, da se poveča njen vpliv.

PONOVNA UPORABA LESNIH ODPADKOV

KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

Ta praksa je enostavna in cenovno ugodna. Potrebuje le uporabljen, brezplačen les in osnovna orodja, medtem ko jo podpira skupnost z izmenjavo znanja in virov. Omogoča praktično sodelovanje, pri katerem so rezultati neposredno opazni in oprijemljivi.

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

Zmanjša količino odpadkov, saj les ne konča na odlagališču, zmanjša emisije CO₂ (do 1 kg CO₂ na 1 kg ponovno uporabljenega lesa), prihrani stroške z uporabo obnovljenih materialov in podpira vključevanje skupnosti.

KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

Praksa ponovne uporabe lesnih odpadkov je preprosta, cenovno ugodna in lahko prenosljiva, saj temelji na splošno dostopnih materialih. Mestna območja: osredotočite se na manjše projekte in sodelujte z reciklažnimi centri ali ustvarjalnimi prostori. Podeželje: izvajajte večje projekte v sodelovanju z lokalnimi kmetijami ali žagami. Izobraževalne in skupnostne skupine: šole, mladinske organizacije in podjetja lahko vključijo varne, nadzorovane projekte za učenje ali skupinsko sestavljanje izdelkov. Splošna strategija: **zbiranje** → **sortiranje** → **ponovna uporaba** → **delitev**.

SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

[Wooden Phoenix](#) – skupnostni projekt

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

✓ Visoka gredica iz lesnih odpadkov – stare palete ali že uporabljene lesene deske spremenite v gredico za zelišča ali zelenjavo.

Potrebovali boste: 2–3 palete ali lesene deske, kladivo/lopato, žablje/vijake, vrtalnik/izvijač, merilni trak, rokavice, zaščitna očala, po želji tudi protiplevelno folijo.

Koraki:

1. Razstavite palete in izberite suhe deske.
2. Deske prerežite na ustrezno velikost (npr. 120 (D)×80 (Š)×20-40 (V) cm za majhno gredo).
3. Deske sestavite in privijte v pravokotni okvir; za večjo trdnost dodajte vogalne količke.
4. Postavite okvir, v katerega lahko dodate karton/časopise, da preprečite rast plevela.
5. Napolnite z vejami, kompostom/zemljo in humusom. Po želji: primešajte pokošeno travo ali staro gnojilo.
6. Posadite zelišča, zelenjavo ali enostavno le solato.

Lahko prilagodljivo tudi za balkone ali vrtove katere koli velikosti.

ČEBELAM PRIJAZNA SADITEV IN SAJENJE

Čebelam prijazna saditev in sajenje SLOVENIJA

Saditev cvetov in zelišč, prijaznih čebelam, je preprost in cenovno ugoden način podpore opraševalcem, povečanja lokalne biotske raznovrstnosti ter izboljšanja opraševanja za pridelavo hrane. Posamezniki, družine, šole in skupnosti lahko ustvarijo vrtove, balkonska korita ali urbana zelena območja z avtohtonimi rastlinami. Ta vključujoča praksa krepi ekosisteme ter povezuje ljudi z naravo in skupnostjo.

OPIS PROBLEMA

Saditev cvetlic, prijaznih čebelam, pomaga preprečevati upad opraševalcev, ki ga povzročajo izguba habitata, pesticidi in urbanizacija. Z zagotavljanjem rastlin, bogatih z nektarjem in cvetnim prahom, podpira čebele, spodbuja lokalno pridelavo hrane ter krepi odporne in trajnostne ekosisteme.

OPIS PRAKSE/REŠITVE

Ta praksa ustvarja habitate za opraševalce s sajenjem cvetov, zelišč, grmovnic in majhnih dreves, bogatih z nektarjem in cvetnim prahom, v vrtovih, na balkonih, v skupnostnih prostorih ali na mestnih parcelah. Uporabite sončne lokacije z dostopom do vode, izberite avtohtone ali regionalno prilagojene rastline, ki so aktivne od pomladi do zgodnje jeseni, in se izogibajte pesticidom. Rastline vzdržujte z rednim zalivanjem in odstranjevanjem odcvetelih cvetov, da podaljšate cvetenje, se učite in opazujte obiske opraševalcev, da identificirate najbolj privlačne vrste. Semena ali rastline delite s sosedi, šolami ali skupnostmi in razmislite o povezovanju več zelenih površin, da oblikujete koridorje za opraševalce.

ČEBELAM PRIJAZNA SADITEV IN SAJENJE

KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

- Preprosta in primerna za začetnike.
- Cenovno ugodna in dostopna za posameznike, družine in novince.
- Vpliv povečano s sodelovanjem skupnosti.
- Vidno cvetje in obisk opraševalcev zagotavljata zadovoljstvo in motivacijo.

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

Vpliv se lahko meri ekološko (več obiskov opraševalcev, večja biotska raznovrstnost, večji pridelek) in socialno (število vključenih ljudi, ustvarjena opraševalcem prijazna okolja/zemljišča/grede). Podpira tudi varnost preskrbe s hrano, saj povečuje lokalni pridelek in zmanjšuje ogljični odtis, saj zmanjšuje odvisnost od prevoženih ali umetno oprašenih pridelkov.

KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

Čebele so ključnega pomena za hrano in biotsko raznovrstnost, praksa pa je prilagodljiva in jo je mogoče izvajati v vsaki državi, podnebju ali urbanem/podeželskem okolju. Uporabljate jo lahko v vrtovih, šolah ali skupnih zelenih površinah. Če neposredno sajenje ni mogoče, spodbujajte prakso v svoji skupnosti. Obseg, izbiro rastlin in obliko sodelovanja prilagodite lokalnim razmeram ter prispevajte s promocijo, koordinacijo ali zagovarjanjem te iniciative.

SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

- [Saditev medonosnih rastlin](#)
- [Svetovni dan čebel: pomen čebel](#)
- [Rezultati spremljanja divjih čebel v Sloveniji](#)
- [Najboljša praksa: Projekt v skupnosti starejših](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Goji majhne rastline, ki so prijazne opraševalcem, v lončkih, okenskih škatlah ali kotih vrta.
- ✓ Delite semena ali sadike s sosedi, prijatelji ali skupnostnimi vrtovi.
- ✓ Podpirajte lokalne pobude, prijazne opraševalcem, s sodelovanjem na delavnicah, šolskih projektih ali občinskih kampanjah za sajenje.

»»» BREZ ODPADKOV IN NAKUPOVANJE V VEČJIH KOLIČINAH «««

Brez odpadkov in nakupovanje v večjih količinah SLOVENIJA

Nakupovanje brez odpadkov omogoča ljudem, da kupujejo hrano in gospodinjske izdelke v ponovno uporabnih embalažah. S tem zmanjšujejo količino plastike, odpadkov in ogljični odtis ter hkrati podpirajo lokalne proizvajalce. Trgovine, kot so Rifuzl, Zelena Japka in Na Kilo, ponujajo možnosti nakupa v večjih količinah ali polnjenja izdelkov.

»»» OPIS PROBLEMA

Ta praksa poudarja pomembnost zmanjševanja onesnaževanja s plastiko, pretiranim pakiranjem in netrajnostno porabo. Z uporabo ponovno uporabnih embalaž in nakupovanjem v večjih količinah na lokalni ravni zmanjšuje količino odpadkov, podpira krožno gospodarstvo ter spodbuja ozaveščeno in trajnostno potrošniško vedenje.

»»» OPIS PRAKSE/REŠITVE

Kupujte izdelke brez embalaže za enkratno uporabo z uporabo posod za večkratno uporabo ali sistemov za ponovno polnjenje, pri čemer dajte prednost lokalnim izdelkom. Pripravite posode, napolnite jih in plačajte po teži, nato jih sperite in ponovno uporabite. Prakso delite s prijatelji in sosedi, da tak način nakupovanja postane običajna praksa. Proizvajalci lahko ponujajo lokalne izdelke na način, primeren za nakup v večjih količinah. Nevladne organizacije lahko izvajajo kampanje ozaveščanja ali spodbujajo k tovrstnemu nakupovanju. Tudi lokalne skupnosti lahko sodelujejo tako, da podpirajo postaje za ponovno polnjenje in uvedejo to kot prakso določenega mesta. Če na lokalni ravni nič od tega ne obstaja, razmislite o tem, da bi to uvedli vi ali vsaj spodbudili razmislek o takšnem nakupovanju – ne pozabite: majhna dejanja se seštevajo.

BREZ ODPADKOV IN NAKUPOVANJE V VEČJIH KOLIČINAH

KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

Enostavna in cenovno ugodna izvedba omogoča bolj aktivno uporabo gospodinjstkih posod za večkratno uporabo. Skupnostno deljenje in ozaveščanje spodbujata sodelovanje, partnerstva z lokalnimi proizvajalci zagotavljajo oskrbo, delavnice in navodila pa izobražujejo novince.

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

Zmanjša količino plastičnih odpadkov (30–50% na gospodinjstvo), podpira lokalno gospodarstvo, spodbuja vključevanje skupnosti z rednim nakupovanjem brez odpadkov ter spodbuja trajne spremembe vedenja, kar se odraža v ponovnih obiskih in povratnih informacijah strank.

KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

- Kjer tovrstne trgovine niso na voljo, lahko skupnosti vzpostavijo skupne točke za polnjenje, organizirajo skupinske nakupe, uporabljajo spletne trgovine brez embalaže ali vzpostavijo majhne kuhinjske ali balkonske skladiščne prostore.
- Sodelujte z lokalnimi kavarnami, zadrugami ali kmetijami za dobavo izdelkov v razsutem stanju. Pristop prilagodite lokalni kulturi in se osredotočite na lokalno dostopne izdelke, da zmanjšate količino odpadkov, embalaže in prevoz.

SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

- [Trgovina brez odpadkov „Na kilo“](#)
- [Zero waste Slovenija](#)
- [Študija, ki podpira nakupovanje brez odpadkov](#)
- [Refuzl](#)
- [Zelena Japka](#)
- [Na Kilo](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Uporabljajte ponovno uporabne posode
- ✓ Kupujte lokalne nepakirane izdelke
- ✓ Ponovno uporabljajte kozarce ali vrečke
- ✓ Delite nasvete
- ✓ Spremljajte količino izognjene plastike
- ✓ Podpirajte lokalne dobavitelje, da zmanjšate odpadke in emisije.

»»» MALI PROIZVAJALCI «««

Spletna platforma, ki povezuje male lokalne proizvajalce hrane s kupci iz mest SRBIJA

Platforma „Mali Proizvođači“ združuje male lokalne proizvajalce hrane iz vse Srbije na enem spletnem mestu, kar kupcem iz mest, omogoča, da naročajo sveže, lokalno pridelane izdelke neposredno s kmetij brez posrednikov, s čimer podpirajo lokalno gospodarstvo, skrajšujejo dobavne verige in spodbujajo zdravo prehrano in ekološko hrano.

»»» OPIS PROBLEMA

Mnogi mali proizvajalci nimajo neposrednega dostopa do prodajnega trga in se soočajo s posredniki, medtem ko mestni potrošniki vse bolj iščejo svežo, lokalno pridelano hrano. Dolge dobavne verige prispevajo k večjemu ogljičnemu odtisu in zmanjšani preglednosti glede porekla hrane.

»»» OPIS PRAKSE/REŠITVE

Platforma združuje male proizvajalce hrane v Srbiji, jim zagotavlja prepoznavnost, olajšuje neposreden stik s potrošniki ter podpira logistiko in trženje.

- „Akademija malih proizvajalcev“ – brezplačen spletni izobraževalni program, ki malim proizvajalcem pomaga izboljšati kakovost hrane, trženje in trajnost poslovanja.
- „Tržnice malih proizvajalcev“ – po vsej Srbiji omogočajo lokalnim kmetom in obrtnikom neposreden stik s potrošniki, predstavitev izdelkov in ozaveščanje o pomembnosti lokalne in sezonske hrane.

“PICK AND PAY”

Obiskovalci lahko obišejo izbrane družinske kmetije, sami poberejo sadje in zelenjavo ter plačajo le za to, kar poberejo. Ta izkušnja povezuje ljudi z naravo, pomaga razumeti trud, potreben za proizvodnjo hrane, ter otrokom nudi izobraževalen in zabaven način spoznavanja izvora hrane.

»»» MALI PROIZVAJALCI «««

3 ZDRAVJE IN DOBRO
POČUTJE

8 DOSTOJNO DELO IN
GOSPODARSKA RAST

9 INDUSTRIJA, INOVACIJE
IN INFRASTRUKTURA

10 ZMANJŠANJE
NEENAKOSTI

11 TRAJNOSTNA MESTA
IN SKUPNOSTI

12 ODGOVORNA
PORABA IN
PROIZVODNJA

»»» KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

- Močna digitalna prisotnost in združevanje številnih proizvajalcev na platformi.
- Jasna vrednostna ponudba „neposredno od proizvajalca“ in preglednost porekla.
- Potrošniško povpraševanje po bolj zdravih, lokalnih, visokokakovostnih proizvodih ter krajših dobavnih verigah.

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

- Platforma je postala središče za približno 300 lokalnih proizvajalcev iz vse Srbije.
- Več kot 150.000 mestnih potrošnikov ima dostop do domače, visokokakovostne hrane neposredno od proizvajalcev, kar izboljšuje preglednost dobavne verige.
- Podpira lokalno gospodarstvo in majhne kmetije, saj ponuja nove prodajne poti in zmanjšuje odvisnost od velikih nakupovalnih središč.

»»» KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

Z ustvarjanjem digitalnega trga, ki povezuje male lokalne proizvajalce z mestnimi potrošniki, s poudarkom na preglednosti, sledljivosti in podpori lokalnemu gospodarstvu.

»»» SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

[Spletna stran Mali proizvođači platform](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Odločite se za nakup neposredno od lokalnih proizvajalcev preko platforme, namesto v velikih supermarketih.
- ✓ Dajte prednost sezonski in lokalni hrani, da zmanjšate emisije v dobavni verigi.
- ✓ Preverite poreklo hrane in podprite proizvajalce, ki so transparentni glede načina in kraja proizvodnje.
- ✓ Delite in promovirajte platforme lokalnih proizvajalcev na družbenih omrežjih, da povečate ozaveščenost.

SKUPNI MESTNI VRT BAŠTALIŠTE

Prvi skupni mestni vrt v Beogradu

SRBIJA

Baštalište združuje državljane, ki najemajo majhne parcele za pridelavo lastne ekološke hrane, hkrati pa spodbuja okoljsko ozaveščenost, lokalno pridelavo hrane, socialno vključevanje in izmenjavo znanja. Pobuda si prizadeva ponovno povezati ljudi z naravo in ustvariti občutek skupnosti prek skupnih ekoloških vrednot.

OPIS PROBLEMA

V sodobnih urbanih okoljih so ljudje vse bolj oddaljeni od pridelave hrane in naravnih procesov, mnogi mestni prebivalci pa nimajo dostopa do zelenih površin in možnosti za pridelavo zdrave hrane.

OPIS PRAKSE/REŠITVE

Baštalište ponuja posamezne najemne parcele na zasebnih zemljiščih v Slancih (blizu Beograda), kjer lahko državljani pridelujejo svoje izdelke ter sodelujejo v delavnicah in skupnostnih dogodkih na produktivnih zelenih površinah.

- Združuje ljudi vseh starosti: družine, starejše, mlade strokovnjake, učitelje in aktiviste, ki želijo spoznati trajnostno življenje, ponovno vzpostaviti stik z naravo in pridelovati svojo zdravo hrano.
- Posebej privlači mestne prebivalce, ki nimajo dostopa do zemlje za obdelovanje.

ZELENE POVRŠINE - MOČNEJŠE SKUPNOSTI

Baštalište mestnim prebivalcem omogoča ponovno povezovanje z naravo in skupnostjo, saj neizkoriščeno zemljišče spreminja v živahne prostore za trajnostno življenje in pridelavo zdrave hrane.

SKUPNI MESTNI VRT BAŠTALIŠTE

KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

- Razpoložljivost zemljišč v bližini mesta.
- Model najema v skupnosti – državljani najemajo parcele.
- Izobraževalna in skupnostna razsežnost – delavnice in skupne zmogljivosti.

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

- Od leta 2013 se je Baštalištu pridružilo več kot 150 družin in posameznikov, ki so pridelovali svojo zelenjavo in si izmenjavali izkušnje.
- Poudarek je na socialni in okoljski vrednosti mestnega vrtnarjenja.

KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

Model se lahko enostavno vzpostavi v drugih mestih s preoblikovanjem nezadostno izkoriščenih mestnih ali primestnih zemljišč v skupne vrtno parcele, vzpostavitev sistema najema za državljane, zagotovitev infrastrukture in izobraževalnih programov.

SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

[Ekološko skupnostno vrtnarjenje v Beogradu](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Najemite ali se pridružite skupni vrtni parceli v svojem mestu ali predmestju in gojite ekološke pridelke.
- ✓ Sodelujte na delavnicah o ekološkem kmetovanju, kompostiranju in trajnostnem življenju, ki jih ponuja vrtna skupnost.
- ✓ Na svoji parceli gojite sezonsko zelenjavo in sadje, s čimer zmanjšate odvisnost od oddaljenih dobavnih verig.
- ✓ Spodbujajte svoje sosede ali člane skupnosti, da začnejo ali se pridružijo skupnemu vrtu in spremenijo lokalna neizkoriščena zemljišča v produktivne zelene površine.

POSADI SVOJO SENCO POSADI SVOJ HLAD

Kampanja za brezplačno razdeljevanje sadik SRBIJA

Državljska pobuda, ki organizira brezplačno razdeljevanje sadik belega jesena državljanom po vsej Srbiji za zasaditev dreves v mestnih ali podeželskih območjih. Podpira pogozdovanje, ozavešča o pomembnosti gozdov pri blaženju podnebnih sprememb in neposredno vključuje posameznike v saditev dreves.

»»» OPIS PROBLEMA

V mnogih mestnih in podeželskih območjih primanjkuje zrela drevesna odeja, kar prispeva k povečani vročini, zmanjšani kakovosti zraka in manjši sekvestraciji ogljika, udeležba državljanov pri ozelenjevanju pa ostaja nizka.

»»» OPIS PRAKSE/REŠITVE

Pobuda brezplačno razdeljuje sadike registriranim državljanom prek spletne registracije na določenih prevzemnih mestih.

- Udeleženci sami sadijo sadike, pogosto pod vodstvom mentorjev.
- Pobuda izobražuje državljanke o pomembnosti pogozdovanja, mestnega zelenja in odgovornosti do okolja, pri čemer uporablja družbene medije in izobraževalne platforme za spodbujanje trajnostnega življenja in ekološke ozaveščenosti.

KAMPANJA ZA BREZPLAČNO RAZDELJEVANJE SADIK

Akcija je decentralizirana in poteka v več kot 100 občinah po Srbiji. Pobuda sodeluje z več kot 50 lokalnimi upravami, javnimi podjetji in zasebnimi družbami, ki zagotavljajo logistično in finančno podporo.

»»» POSADI SVOJO SENCO POSADI SVOJ HLAD «««

»»» KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

- Brezplačen dostop do sadik za državljane
- Enostavna registracija in mehanizem prevzema
- Decentralizirano izvajanje na več lokacijah
- Sodelovanje z lokalnimi oblastmi in podjetji pri logistiki in financiranju

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

- Od prve kampanje leta 2019 je bilo posajenih 120.000 dveletnih sadik in več kot 800 odraslih dreves za parke.
- Kampanje so potekale v vseh občinah in mestih v Srbiji.
- Lokalne šole in vrtci prejemajo donacije sadik v okviru kampanje.

»»» KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

Model se lahko enostavno prenese v druge države ali regije z organizacijo kampanj za brezplačno razdeljevanje sadik, registracijo državljanov, sodelovanjem z lokalnimi občinami in nevladnimi organizacijami ter izbiro ustreznih drevesnih vrst.

»»» SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

- [Spletna stran kampanje Posadi svoj hlad](#)
- [Begunci, ki zelenijo gozd Zvezdara in Beograd](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Prijavite se za prejem brezplačne sadike iz lokalnih kampanj in jo posadite na svojem dvorišču ali lokalnem zelenem območju.
- ✓ Povabite družino, sosede ali šolsko skupino, da sodelujejo pri sajenju in negi drevesa.
- ✓ Spremljajte in dokumentirajte rast posajenega drevesa (posnemite fotografije, označite datum saditve), da spodbudite ozaveščenost o dolgoročnem vplivu.
- ✓ Svojo zgodbo o sajenju dreves delite na družbenih omrežjih, da navdihnete druge k ukrepanju.

Trajnostno ravnanje z odpadki prek socialne vključenosti SRBIJA

Connect Clean Roma Group (CCRG) formalizira in organizira delo romskih zbiralcev odpadkov v Srbiji ter razvija model recikliranja, ki zmanjšuje količino odpadkov in ustvarja socialne in okoljske koristi.

»»» OPIS PROBLEMA

V Srbiji je velik del recikliranih odpadkov odvisen od neformalnih zbiralcev, ki pogosto delajo v nevarnih in nereguliranih pogojih, medtem ko nacionalni sistem ravnanja z odpadki nima ustrezne infrastrukture.

»»» OPIS PRAKSE/REŠITVE

CCRG zagotavlja formalni okvir dela in pošteno zaposlovanje, vključuje zbiralce odpadkov v organizirane sisteme recikliranja ter sodeluje z občinami, podjetji za recikliranje in nevladnimi organizacijami za spodbujanje krožnega gospodarstva in vključevanja.

S predelavo odpadnih materialov v ponovno uporabne granulate podjetje zagotavlja visokokakovostne sekundarne surovine za številne industrije, s čimer zmanjšuje potrebo po novih virih in porabo energije.

EKOLOŠKA ZADRUGA

CCRG je ekološka zadruga, ki razvija trajnostni model, ki neformalne zbiralce odpadkov vključuje v formalno vrednostno verigo recikliranja v Srbiji.

»»» KLJUČNI DEJAVNIKI USPEHA

- Opolnomočenje in vključevanje marginaliziranih skupin
- Tehnološke inovacije na področju recikliranja
- Partnerstva z lokalnimi organi in programi, ki jih podpira EU

REZULTATI IN MERLJIV VPLIV

- CCRG sodeluje z več kot 30 podizvajalci na področju zbiranja odpadkov.
- Odpadne kable predeluje v bakren in aluminijev granulat.
- Znatno zmanjšuje sežiganje kablov in nezakonito odlaganje odpadkov, s čimer spreminja okoljske in socialne prakse v romskih skupnostih.

»»» KAKO SE LAHKO PRAKSA PRILAGODI?

Model se lahko enostavno vpelje v katera koli območja in regije, kjer obstaja neformalno zbiranje odpadkov, z ustanovitvijo lokalnih zadrug ali socialnih podjetij, ki jih podpirajo partnerstva med občinami, reciklatorji in nevladnimi organizacijami.

»»» SKLICI IN KORISTNE POVEZAVE

- [Uradna spletna stran skupine Connect Clean Roma](#)
- [UNDP Srbija - Vključevanje neformalnih zbiralcev odpadkov v misijo zmanjševanja odpadkov](#)

Vsakodnevna dejanja, ki jih lahko izvajajo posamezniki

- ✓ Ločevanje reciklrnih materialov doma (plastika, papir, steklo, kovine): omogoča čist pretok materialov in podpira uradne reciklatorje.
- ✓ Zmanjšajte uporabo plastičnih izdelkov za enkratno uporabo (vrečke, plastenke, druga embalaža).
- ✓ Razvrščene reciklirane materiale podarite lokalnim zbiralcem odpadkov ali skupnostnim pobudam.
- ✓ Sodelujte v kampanjah za čiščenje in ozaveščanje skupnosti.
- ✓ Izobražujte družino in otroke o ločevanju odpadkov in trajnosti.

1. Turistično združenje Bled. (2024). Manj odpadkov in smeti za lepši Bled – trgovina Na Kilo zero waste. <https://www.bled.si/en/inspiration/blog/2024032309015331/less-waste-and-litter-for-a-more-beautiful-bled-na-kilo-zero-waste-store/>
2. Connect Clean Roma Group. (n.d.). Uradna spletna stran. <https://ccrg.rs>
3. CPU Reuse: Trajnostna ponovna uporaba. <https://www.cpu-reuse.com/>
4. Evropska komisija – Pakt za podeželje. (b.d.). Projekt krožnega gospodarstva obravnava lesne odpadke in ozaveščenost o trajnosti na podeželju. https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/good-practice/circular-economy-project-addresses-wood-waste-and-sustainability-awareness-rural_en
5. Vlada Republike Slovenije. (b.d.). Pomembnost čebel in drugih opraševalcev. <https://www.gov.si/en/registries/projects/world-bee-day/importance-of-bees-and-other-pollinators/>
6. Vlada Republike Slovenije. (2023, 16. maj). Rezultati spremljanja divjih čebel v Sloveniji. <https://www.gov.si/en/news/2023-05-16-results-of-the-monitoring-of-wild-bees-in-slovenia/>
7. Mali proizvođači. (n.d.). Kdo smo. <https://maliproizvodjaci.rs/who-are-we/>
8. Mestna knjižnica Ljubljana. (b.d.). Skupnost s čebelami in naravo. <https://www.mklj.si/en/projects-and-cooperations/beecommunity-skupnost-s-cebelami-in-naravo/>
9. Na Kilo. (n.d.). Trgovina brez odpadkov. <https://gozd-bled.si/nakilo/>
10. Posadi svoj hlad. (n.d.). Uradna spletna stran kampanje. <https://posadisvojhlad.rs/>
11. Rifuzl. (n.d.). Uradna spletna stran. <https://rifuzl.si/>
12. Samangegnsoun. (n.d.). Domov. <https://samangegnsoun.is/>
13. Samangegnsoun. (n.d.). Plastika. <https://samangegnsoun.is/plast/>
14. Samangegnsoun. (n.d.). Tehnologija. <https://samangegnsoun.is/raftaeki/>
15. Slovenia.info. (n.d.). Saditev medonosnih rastlin. <https://slovenia.si/this-is-slovenia/planting-honey-plants>
16. Slovenia.info. (n.d.). Slovenija brez odpadkov. <https://slovenia.si/business-and-innovation/zero-waste-slovenia>

17. UNA City Platform. (n.d.). Ekološko skupnostno vrtnarjenje v Beogradu. <https://una.city/nbs/belgrade-fua/organic-community-gardening-belgrade>
18. UNDP Srbija. (n.d.). Vključevanje neformalnih zbiralcev odpadkov v misijo zmanjševanja odpadkov. <https://www.undp.org/serbia/stories/including-informal-waste-pickers-waste-reduction-mission>
19. UNHCR Srbija. (n.d.). Begunci, ki zelenijo gozd Zvezdara in Beograd. <https://www.unhcr.org/rs/en/news/refugees-making-zvezdara-forest-and-belgrade-greener>
20. Zero Waste Europe. (2020). Vpliv nakupovanja brez odpadkov (izvedbena študija). https://zerowasteeurope.eu/wp-content/uploads/2020/06/2020_06_30_zwe_pfs_executive_study.pdf
21. Zelena japka. (n.d.). Uradna spletna stran. <https://zelena-japka.si/>

Projekt — 2025-1-IS01-KA220-ADU-000354120
Naslov projekta — Načrt za trajnostno življenje

**Sofinancira
Evropska unija**

